

A FILM, AMELYBEN ÉLEK

ALICIA G. MONTANO

A FÁJDALOM ÉS DICSŐSÉG ALMODÓVAR LEGNYÍLTABB ÖNÉLETRAJZI FILMJE.

Acannes-i zsűri az idei díjkiosztón világos üzenetet küldött az egyensúlyát kereső Európának az eltérő kultúrák iránti nyitottság és a szociális érzékenység megkerülhetetlenségéről. Megeshet, hogy Almodóvar új filmje, a *Fájdalom és dicsőség* ennek az állásfoglalásnak esett áldozatául, mint ahogy az is, hogy csak a cannes-i tradíció folytatódott tovább (Buñuel óta spanyol filmrendező nem nyert nagydíjat ezen a fesztiválon), de lehetséges, hogy esztétikai megfontolások álltak a mögött, hogy a La Mancha-i filmes hatodik alkalommal is Arany Palma nélkül zárta a szemlét, míg a film főszereplője, a rendező kedvenc színésze, Antonio Banderas a legjobb filmszínésznek járó díjat kapta.

A francia fesztiválbemutató előtt a rendező Alicia G. Montanóval beszélgetett legújabb munkájáról, amelyben egy alkotói válságban lévő, fizikailag meggyötört, fokozatosan elszigetelődő filmrendező (a fájdalmi csillapítására használt drogok hatására) gyermek- és fiatalkori emlékei felidézése során számot vet életével.

• *Nyugodtan hazudjon, állítsa csak, hogy Salvador Mallo nem azonos Pedro Almodóvarral!*

Ez a legszemélyesebb filmem. Nem doku, de mélyen személyes. Néha megremegtem. Túl szégyenlős vagyok ehhez, akár interjúról, akár a legközelebbi barátaimról van szó. Mégsem tettem mást: olyan részletek is előkerültek, amiket titokban akartam tartani. És győzött a fikció: ahogy leírtam, el is távolodtam magamtól; onnantól egyszerű forgatókönyvvé váltam, eggyé a sok közül. Viszont azt a félelmet, amit filmem főszereplője, én is átéltem: egyáltalán nem voltam biztos abban, hogy

fizikailag képes leszek leforgatni a következő filmemet, és a mai napig rettegek attól, hogy elvész belőlem a történetmesélés iránti eddigi szenvedély. A pusztán tény, hogy ezt a filmet megcsináltam, azt jelenti, hogy legalább egy időre túltettem magam ezen. Viszont nincs miért szó szerint venni a benne látottakat: én is beleszerethettem volna 9 évesen egy kőművesbe, de velem nem ez történt. Anyámmal sem ilyen volt a viszonyom. Kettőnk kulcsjelenetében gyermekkorom egy tőle független, visszatérő emlékét írtam bele: a falubeliek, a társaim, a családom – másságomnak kijáró – idegenkedő tekintetét. Ám van olyan jelenet, ami az önfelelt gyerekkort idézi, egyik legnagyobb boldogságomat: a folyóparton mosó, vidáman beszélgető – éneklő, a polgárháború utáni Spanyolországot hátukon vivő nők társaságát. Ahogy 4 évesen kitergetek a gyepre, és érzem a száradó lepedők csombor-illatát.

• *Létrejöhett volna ez a forgatókönyv a hosszú, fizikai nehézségekkel teli időszak nélkül, amin Ön átesett?*

Kizárt. A világtól teljesen elszigetelő, a lakás foglyául ejtő fájdalom nélkül: biztos, hogy nem. Ebből született a forgatókönyv; az elszigeteltségből, az állandó migrénrohamokból, a gerincfájdalomból. Ha egyszer kinyitnak, már nem vagy a régi. (A gerincem megvasalva, csavarozva, orvosi cementtel tele.) De a filmet nem siránkozásnak szántam. Ezért fordultam Juan Gatti rajzaihoz, hogy játékosan, rövid idő alatt sok információval tudjam képbe hozni a nézőt. Nagyon is ismerősek a főszereplő fájdalmi, de az Antonio által játszott figura nem lesz ezek áldozata. Én még kevésbé. Persze, ha problémád van az életteddel, azt egyetlen film sem képes megoldani, de adott

esetben egy film lehet a legjobb megoldás az életed problémájára.

• *A filmben a heroin gyakorlatilag gyógyszer, amelynek mámorában – ott, ahol már nincs fájdalom – megindulnak a főszereplő emlékképei.*

Soha életemben nem hernyóztam. Mégis eljött a pillanat, amikor úgy gondoltam, használni fogom, mert annyira elegendem volt a fájdalomból. Végül mégsem tettem. Korábban se, soha, mert úgy éreztem, nem passzolna hozzám, se testileg, se lelkileg. Rengeteg barátom behalt a '80-as, '90-es években. A heroin volt a '80-as évek fiatalosságának „vietnami háborúja”, annyira védtelenek voltunk. A legveszélyesebb drog volt, ugyanakkor a nagybetűs szabadság maga. És senki nem beszélt nekünk a veszélyeiről. Ráadásul az idolkaink is mind drogoztak: David Bowie, Lou Reed, a Warhol Factory-sek, a punkok, a New Wave.

• *Nagyon sok jelenet koncentrál a '80-as évekre.*

Mert ott vannak Salvador igazi gyökerei. Ettől lesz később az, aki.

• *Mára szokás lett a Movida és az ellenkultúra jelentőségének megkérdőjelezése.*

Én meg örülök, hogy részese lehettem. Büszke vagyok az akkori filmjeimre és a féktelen kicsapongásokra, amikkel egy diktatúrát hagytunk magunk mögött. Hihetetlen szerencse, hogy pont akkor lehettem fiatal, amikor az élet minden területén addig elképzelhetetlen szabadságot élhettünk meg, nem csak a szólás-, de a szexualitás – és a gondolat szabadságát is.

• *Több akkori filmjében – mint a Kika, Kötözz meg ... – sűrűn előfordult nyílt szexuális erőszak, megalázás. Leforgatná ezeket ma is?*

Leforgatnám, de komoly forgalmazási gondjaim lennének. Abszolút feminizmus-párti vagyok, de a vadhajtásával vigyázni kell, nehogy a legrosszabb fajta cenzúrához: öncenzúrához vezessenek, mert ez megfojtja a kreativitást. A mozgalom hatalmas eredményeket ért el, és azt hiszem, nekünk, férfiaknak át kell gondolnunk a szerepünket, újra kell definiálnunk magunkat. Nem a két nem közötti háborúskodásra gondolok, pont az ellenkezőjére.

• *Úgy tekint a filmjeire, mint a spanyol társadalmi fejlődés kordokumentumaira?*

Jó érzés, hogy a '80-as években felvetett témák közül már sok teljesen

beépült a hétköznapiakba, mint például a szexuális irányultság sokféleségének elfogadása, de ennél még fontosabb volt az attitűdök megváltozása, ahogy egy egész ország megszűnt félni. Mostanában sokszor felteszik a kérdést, vajon ma előállhatnék-e egy olyan filmmel, mint az *Áldott mélység* volt? Ez önmagában jelzi, hogy olyan országban élünk, ahol a szólás szabadsága ma nagyobb veszélyben van, mint 40 éve.

• *És ami a demokráciát illeti?*

Mint minden honfitársamat, engem is elborzasztott a gyűlölködésnek és a gyalázkodásnak az a szintje, amit a politikusaink a képviselőtünkre hivatkozva megengedtek maguknak. De a választások után fellélegeztem. Előtte már rá sem ismertem arra az országra, amiért korábban mindnyájan anynyi mindent tettünk. Az eredmény arra utal, hogy mégiscsak léteznek az általam ismert, szeretett demokratikus Spanyolország.

• *Új filmje nézőinek óhatatlanul eszébe jutnak majd más rendezők alkotói folyamatait vizsgáló filmjei, mint Woody Allentől a Csillagporos emlékek (1980), Truffaut Amerikai éjszakája (1973) illetve Fellini 8 és ½-je (1963).*

Sok film szól rendezők alkotói váltságáról. De van egy, amihez nagyon erősen kötődik a *Fájdalom és dicsőség*. Ez pedig Iván Zulueta *Extázisa*, és nem annyira a heroin miatt, hanem mert mindkét filmen átüt a filmkészítés vámpír-természete, ahogy felfal, bekebelez, leigáz, ahogy rajta kívül nem marad(hat) semmi. Minden eltörpül. Amíg el nem kezdtem forgatni, nem is tudtam erről a párhuzamról. És hát mindkettőben ott van a drog hatására a gyermekkorig visszanyúló idő, annak emlékezete.

• *Nosztalgikussá vált?*

Életemben először 50 évesen, a *Rossz nevelés*-sel néztem vissza a múltba, amivel gyermekkorom legrosszabb emlékét meséltem el. A *Visszatérés*-sel a legjobbat. Ez a mostani más emlékekről, meg a jelenemről szól. Arról, hogyan élek, hogyan dolgozom. Azt hiszem, ezzel alaposan kimerítettem saját emlékeimet és életemet, a következő filmem más irányt vesz majd.

• *A munka abszolút főszereplője Antonio Banderas.*

Lélegzetelállító. Ez élete legjobb alakítása. Fiatalon zsigeri volt, a pusztja jelenlétével mindent vitt. Itt más. Érettebb,és túl van három szívmű-

téten. Nem változott meg, ugyanolyan életerős, vidám, mint annak előtte, de látom az arcán a tudást, hogy akár meg is halhatott volna. Más regiszterben, finom, apró gesztusokkal dolgozik. Lenyűgöző.

• *A Fájdalom és dicsőség másik fontos szereplője a magány.*

Igen, az alkotás magánya. És egy másfajta is: a saját család, a gyerekek és – bizonyos helyzetekben – a barátok hiánya.

• *Visszavágyik fiatalkorába?*

Az életem tiltások sorozatává vált, és nagyon vágyom a fiatalkor energiájára. Nem nosztalgia. Pont olyan éjszakákat szeretnék, mint '82-ben. Majdnem 70 vagyok és azt hihetnék, ilyenkor már mások az ember szükségletei. Csak-hogy ez nem igaz. Sosem vagyunk párhuzamban az életkorunkkal. Elfogadtam ezt, dolgozom és élek, ahogy tudok, de nem szeretem a mostani életemet. Utat kell találnom hozzá: ezen vagyok.

• *Ijesztő az időskor az Ön számára?*

Nagyon. Nem leszek jó öregember. Van, aki felkészült rá, én nem. Philip Roth-tal értek egyet, aki szerint az öregkor nem nemes harc, inkább nemtelen ütközet.

• *Mikor érzi magát a legszabadabbnak?*

Amikor írok és forgatok.

• *És mikor a legfelszabadultabb?*

Ha jól sikerült a filmem.

• *Ezek szerint film és élet egy és ugyanaz?*

Igen. És ez borzasztó. Mert mindig csinálhatsz egy újabb filmet. Már előző filmem forgatása közben is, amíg dolgoztam, megszűnt bennem a fájdalom és félelem. Amikor készen lettem: visszajött.

• *Úgy értem, hogy a filmkészítés az Ön számára gyógyír?*

De nem úgy, hogy a film fontos az életemben, hanem úgy, hogy a film: az életem. Ezt átvittem Salvador alakjába is. Ezt. Meg az idő múlása feletti félelmemet.

• *Filmje happy enddel zárul.*

Meg kellett mentenem Antoniót, mert úgy éreztem, azzal magamat is megmentem. És van jobb módja a megváltásnak, mint egy reményt adó happy end?

www.fotogramas.es
www.okdiario.com

Pedro Almodóvar:
Fájdalom és dicsőség
– Antonio Banderas

BÁCSVÁRI KORNÉLIA FORDÍTÁSA